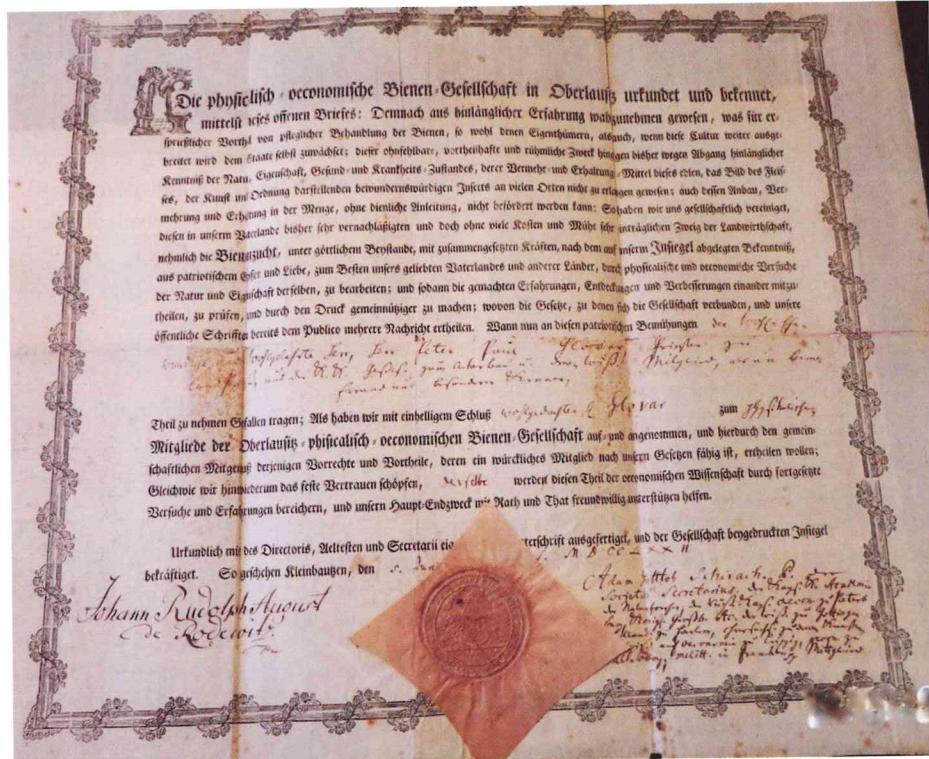

Prva zlata doba kranjskega čebelarstva – 1750–1820

Pojem »zlata doba« označuje čas – dobo, ki je polna uspehov, pomembnih del ... Slovenec (1942) je ob 150-letnici izdaje Goličnikovega prevoda Janševe knjige Popolen nauk za vse čebelarje objavil sestavek Iz zlate dobe kranjskega čebelarstva. To je bila ena od spodbud za raziskovanje kranjskega čebelarstva v času od 1750 do 1820. Rezultati so potrdili, da je bila ta doba v kranjskem čebelarstvu polna najrazličnejših uspehov in del. Nekaj jih predstavljamo v tem sestavku.

Slovensko čebelarstvo je bilo ob in je tudi po proglašitvi Svetovnega dneva čebel v središču pozornosti slovenske in še posebej svetovne javnosti. Praznujemo ga na rojstni dan (20. maja 1734) kranjskega čebelarja Antona Janše. Veliko je napisane in objavljenega o Antonu Janši. Vse večja dostopnost do literarnih virov, ki jo je omogočila digitalizacija, je odkrila pomembne nove biografske in bibliografske podatke iz njegovega življenja in dela,

Listina čebelarske družbe v Zgornji Lužici za Petra Pavla Glavarja z dne 5. 6. 1772, Arhiv Glavarjevega beneficia, fascikel 1/26, Komenda

AgroCenter, d.o.o.,
Spodnja Senica 5, 1215 Medvode
tel.: +386 (0)5 99 42 482, info@agrocenter.si www.agrocenter.si

AgroCenter

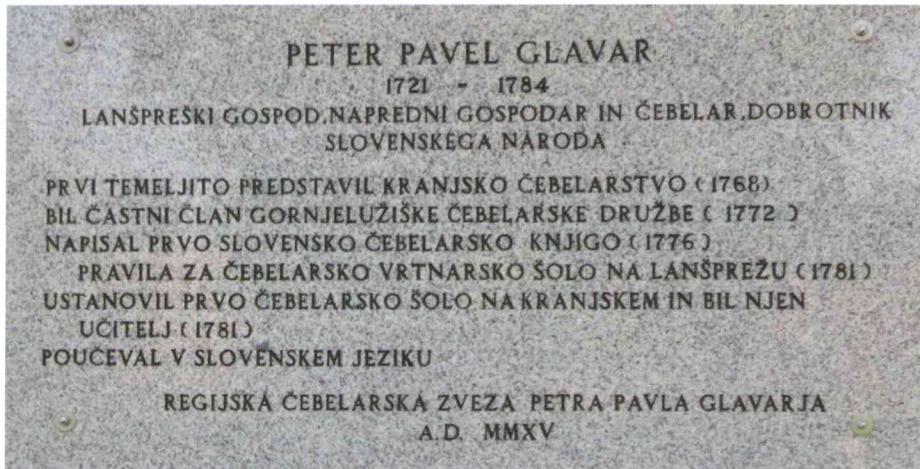
Mesarska oprema

kmetijska oprema • pašna oprema • veterinarska oprema • konjeniška oprema
oprema za male živali • zaščitna oblačila in oprema • mesarska oprema

kar je zbrano v knjigi Anton Janša, prvi učitelj čebelarstva (2019). Raziskave kranjskega čebelarstva v času od 1750 do 1820 so potrdile naprednost takratnih kranjskih čebelarjev in številne druge ustvarjalce, ki pa so večinoma malo poznani ter njihova dela na področju kranjskega čebelarstva le občasno omenjena. Stabej (1954) je zapisal, da je to zlata doba v slovenskem čebelarstvu in z rezultati raziskave smo to tudi dokazali ter jo poimenovali PRVA ZLATA DOBA KRANSKEGA ČEBELARSTVA – 1750–1820.

Ustvarjalci in člani družb

Poleg kranjskih, gorenjskih, čebelarjev so bili aktivni ustvarjalci, urejeni po letu rojstva, prve zlate dobe kranjskega čebelarstva: Peter Pavel Glavar (1721–1784), Giovani Antonio Scopoli (1723–1788), Matej Furlan (1727–1780), Anton Janša (1734–1773), Janez Goličnik (1737–1807), Blaž Kumerdej (1738–1805), Martin Kuralt

Spominska plošča Peter Pavel Glavar – kapela na Lanšprežu

(1757–1845) in Anton Humel (mestni kurir).

Člani Kranjske kmetijske družbe so bili: Peter Pavel Glavar (najpomembnejši član na področju čebelarstva), Giovani Antonio Scopoli, Blaž Kumerdej in Matej Furlan. Za častna člena čebelarske družbe v Zgornji Lužici sta bila imenovana Giovani Antonio Scopoli (1767) in Peter Pavel Glavar (1772). Listina o imenovanju Petra Pavla Glavarja je shranjena v arhivu Glavarjevega beneficia v Komendi.

Slovenski čebelarji učitelji na čebelarskih šolah

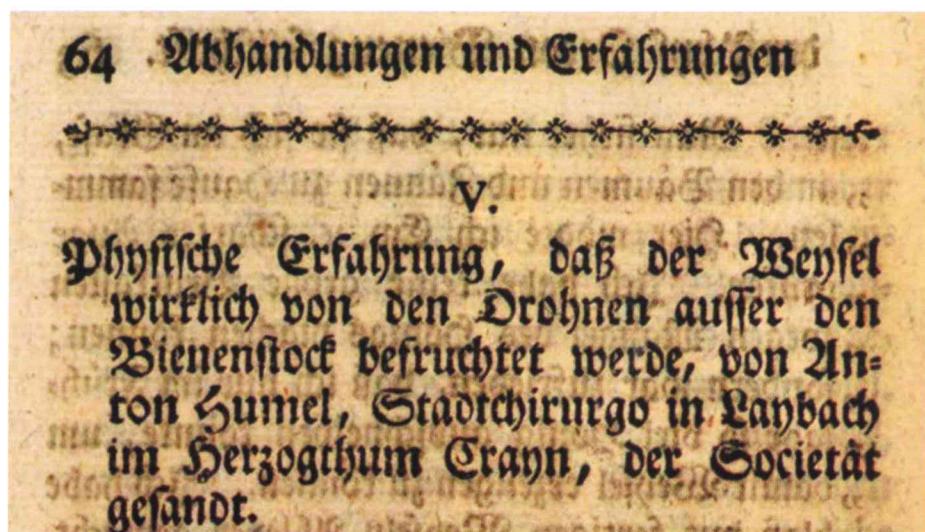
V času prve zlate dobe kranjskega čebelarstva so bili slovenski čebelarji učitelji na čebelarskih šolah:

- **na Dunaju:** Čebelarsko šolo je leta 1769 ustanovila Marija Terezija. Za prvega učitelja čebelarstva je 6. 4. 1770 imenovala kranjskega mladeniča, čebelarja Antona Janšo – učil je v letih 1770–1773. Pouk je bil v nemškem jeziku. Janša je znanje o čebelarjenju nedvomno prinesel s seboj iz rodne Gorenjske. Čebelarjenje gorenjskih čebelarjev je Janša s svojimi opazovanji dopolnil, kar je potem prerastlo v Janšev čebelarski nauk. Uporabljal je nakladno čebelarjenje, lesene gorenjske panje z vehami, prevažanje in pašo čebel. Učil je o prahimatic s troti v zraku, da se ne sme moriti čebel, kako se uravnava rojenje čebel, o pomlajevanju družin in drugem. Zaradi obilnega pridelka medu in voska je njegov način čebelarjenja na Dunaju in v okolici dobil veliko posnemovalcev.

- **na Lanšprežu:** Ustanovitelj in učitelj je bil Peter Pavel Glavar – 1781. Peter Pavel Glavar je napisal leta 1781 Pravila za čebelarsko vrtnarsko šolo na Lanšprežu (rokopis je shranjen v Arhivu Republike Slovenije – AS; prevod je objavljen leta 2013 in 2017).

Pouk je bil v deželanskem (slovenskem) jeziku. Pravila so unikaten in zelo pomemben dokument iz zgodovine svetovnega in še posebej slovenskega čebelarstva. V čebelarski literaturi podobnih pravil nismo zasledili.

- **v Lvovu:** Ustanovitelj in učitelj je bil Martin Kuralt (Janšev učenec). Martin Kuralt, takratni vodja univerzitetne knjižnice v Lvovu, je leta 1805 pisno zaprosil avstrijskega cesarja Franca I. za dovoljenje, da na lastne stroške uredi javno čebelarsko šolo v Lvovu, kar je bilo ugodno rešeno na začetku leta 1806. Čebelarska šola je delovala dve leti – 1806–1807. Jeziki poučevanja so bili prilagojeni poslušalcem

Naslov objave Humlovega sestavka
Gemeinnützige Arbeiten... (1773, str. 64)

Celovit paket zavarovanj za zgradbe, namenjene kmetijski dejavnosti, živilo, pridelke in kmetijsko mehanizacijo.

www.grawe.si/kmetija

GRAWE

(poljščina, nemščina, latinščina, francoščina). Osnova pouka je bil Janšev čebelarski nauk. Kuralt je priredil in izdal četrto izdajo Janševe druge knjige – 1807. Ohranjena sta Kuraltova napisa na čebelnjakih in napis za lasten nagrobnik.

Čebelarska pisna dediščina

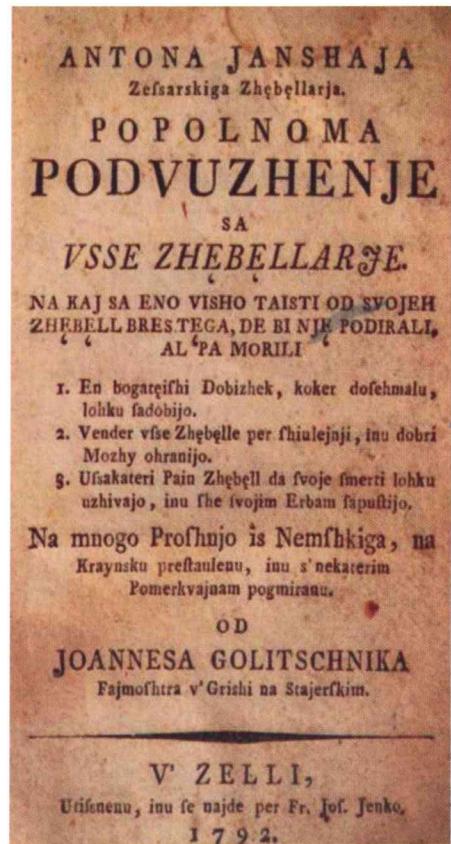
V času prve zlate dobe kranjskega čebelarjenja so njeni ustvarjalci pisali o kranjskem čebelarstvu, kar je dosegljivo v objavah, čebelarskih knjigah in ohranjenih rokopisih:

- Entomologia Carniolica (Scopoli – 1763) – opisana kranjska čebela in praha matice.
- Prvi strokovni opis slovenskega čebelarstva je iz leta 1768 (rokopis v AS). Napisal ga je Peter Pavel Glavar. Posebej je poudaril pomen izobraževanja čebelarjev, čebelarske šole, čebelarske zakonodaj-

je in slovenske čebelarske literature.

- Opazovanje prahе maticе s troti v zraku leta 1769 – Anton Humel, rokopis v AS (1771). Objava v zborniku čebelarske družbe v Zgornji Lužici leta 1773.
- Disertatio de apibus (Razprava o čebelah) – Scopoli (1770) v latinskem jeziku; prevod v nemški jezik (1787); v slovenski jezik (1916/17 in 1935).

- Practische Binnen Oeconomie ... (Praktično čebelarstvo ...) – verjeten avtor Matej Furlan – 1768/1771(?); ostalo v rokopisu do leta 1976; prevod Leopold Debevec.
- Abhandlung von Schwärmen der Bienen (Razprava o rojenju čebel) – Janša (1771); več ponatisov; prevod v slovenski jezik – Bukovic (1906).
- Vollständige Lehre von der Bienenzucht (Popolni nauk o čebelarstvu) – Janša, Münzberg (1775); več ponatisov; prvi

Naslovnica (1792)

prevod v slovenski jezik – Goličnik (1792).

- Pogovor o čebelnih rojih – Glavar (1776); to je prva napisana slovenska čebelarska knjiga, ki je ostala v rokopisu (v AS) do leta 1976; izdana tudi leta 2017.
- Predlog za dvig čebelarstva na Kranjskem – 1781 (rokopis v AS, prevod 2017). V dodatku so pravila za čebelarsko vrtnarsko šolo na Lanšprežu. Avtor Glavar, Peter Pavel, napisano na Lanšprežu leta 1781.
- Pravila za čebelarsko vrtnarsko šolo na Lanšprežu – 1781; prevod in izdaja 2013 in 2017.
- Župnik Janez Goličnik je ob pomoči kaplana Jakoba Vogrina prevedel Janšovo drugo knjigo Popolnoma Podvuzhenje za vsse zhebellarje. Ob pomoči Kumerdeja jo je izdal in to je prva izdana čebelarska knjiga v slovenskem jeziku – 1792.
- Prva v slovenščini tiskana poročila o čebelarstvu na Kranjskem so izšla 1789 in 1795.

Čebelarski patent Marije Terezije – 1775

Dva slovenska čebelarja, Glavar in Janša, sta neposredno vplivala na vsebino in izdajo čebelarskega patentata v letu 1775. Poudarjeno je ustanavljanje čebelarskih

DRAGICA VIDMAR s.p.
Krmelj 6a, 8296 Krmelj
041 649 272

PORODNA PRIPRAVA ZA TELETA PP 300 INOX

Je majhna, enostavna in izredno učinkovita priprava pri telitvi, s katero lahko rokuje že en sam človek.

**OB 50. OBLETNICI VAM JO
DOSTAVIMO BREZPLAČNO!!!**

Prodam proizvodnjo za 35.000 evrov

DOBRODEJ®
SLOVENIJA

PREHRANSKI DODATKI ZA ŽIVALI
tel.: 02 629 68 50, e-mail: info@dobrodej.si

šol, čebelarstvo je prosto davkov, pri prevozih na pašo se ne plača mitnine, vsakdo lahko čebelari in še druge ugodnosti. Dodan je odlok Navodilo za čebelarske mojstre, kjer je v drugem členu na javnih čebelarskih šolah predpisan Janšev čebelarski nauk.

Praha matic – izvorno slovensko odkritje

Leta 1763 je Scopoli v Entomologia Carniolica kot prvi na svetu opisal praha matic s troti v zraku. V Janševem času praha matic ni bila na splošno poznana. Večina je menila, da se dogodi v panju, videl pa ni tega še nihče. Janševa objava v obeh knjigah, še posebej pa v prvi, da se praha matic dogodi s troti v zraku, je zbulila med čebelarskimi strokovnjaki veliko zanimanja in tudi nasprotovanj. Zanimivo, da tudi Jonke (1836) tega ni sprejel. Večina je zmotno pripisovala Janši, da je to njegovo odkritje. Pa ni. Še pred izidom prve Janševe knjige leta 1771 je v čebelarski literaturi, kjer je opisano ali predstavljeno kranjsko (slovensko) čebelarstvo, to zapisano v objavah: Scopoli (1763) in (1770), Glavar (1768), Humel (1769, cit. Mihelič (1948), 1773) in Furlan (1768–1771 (?)). V omenjenih objavah so opisani tudi znaki oprašene matice, ki so vidni ob njeni vrniti – belo nitje na njenem zadku (paritveno znamenje). Janša je potrdil, da matico oprasi več trotov. Živo je tudi ustno pričevanje, da so gorenjski čebelarji iz svojih dolgoletnih čebelarskih izkušenj že dolgo pred tem vedeli, da troti oprasijo matico v zraku.

Čebelna bratovščina na Rodinah

Čebelna bratovščina na Rodinah je bila ustanovljena 1781, a je živila le deset tednov, ker ni izpolnjevala predpisov o bratovščinah iz leta 1771. Poskusi organiziranja čebelarjev so bili leta 1801 v Domžalah.

Prva zlata doba kranjskega čebelarstva

Kranjsko čebelarstvo je v času prve zlate dobe (1750–1820) stopilo z velikimi koraki v svet in se neizbrisno zapisalo v svetovno čebelarstvo. S slovenskimi čebelarji so povezane čebelarske šole: Anton Janša na Dunaju (1770–1773), Peter Pavel Glavar

na Lanšprežu (1781) in Martin Kuralt v Lvovu (1806–1807). V času prve zlate dobe kranjskega čebelarstva so njeni ustvarjalci pisali o kranjskem čebelarstvu, kar je dosegljivo v objavah, čebelarskih knjigah in ohranjenih rokopisih. Dva slovenska čebelarja, Glavar in Janša, sta neposredno vplivala na vsebino in izdajo čebelarskega patentov v letu 1775. Poudarjeno je ustanavljanje čebelarskih šol, čebelarstvo je prosto davkov, pri prevozih na pašo se ne plača mitnine, vsakdo lahko čebelari in še druge ugodnosti. Dodan je odlok Navodilo za čebelarske mojstre, kjer je v drugem členu na javnih čebelarskih šolah predpisan Janšev čebelarski nauk.

na slovenska čebelarska knjiga. Pravila za čebelarsko vrtnarsko šolo na Lanšprežu je Peter Pavel Glavar napisal leta 1781 in so unikaten dokument iz zgodovine svetovnega ter še posebej slovenskega čebelarstva. Praha matic s troti v zraku je izvorno slovensko odkritje. Čebelna bratovščina na Rodinah je bila ustanovljena leta 1781, a je živila le deset tednov, ker ni izpolnjevala predpisov o bratovščinah iz leta 1771. Poskusi organiziranja čebelarjev so bili leta 1801 v Domžalah. Prva v slovenščini tiskana poročila o čebelarstvu na Kranjskem so izšla 1789 in 1795.

Viri so na voljo pri avtorju

*Zasl. prof. dr. Andrej Šalehar,
Oddelek za zootehniko, Biotehniška
fakulteta, Univerza v Ljubljani*

PROTIVETRNI SISTEMI

**ROLO ZAVESE, ROLO VRATA,
ZAVESNI SISTEMI, PVC LAMELE**

MODRA ŠTEVILKA
((• 080 73 74

ProFarm
KOŠENINA D.O.O.

Sp. Senica 9 - 1215 Medvode
WWW.PROFARM.SI